

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

УДК: 004.94

І.І. Задорожний, Ю.В. Дорофеев, Н.С. Баліцький

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВОДІЇВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У роботі проведено аналіз існуючої системи підготовки водіїв у Збройних Силах України. Встановлено, що є недоліки, що стосуються законодавчого забезпечення процесу підготовки водіїв, існуючі структури Міністерство оборони (МО) України не наділені правами контролювати якість підготовки водіїв, терміни підготовки являються занадто тривалими, в навчальних програмах в недостатньому обсязі врахований досвід, отриманий в ході проведення антитерористичної операції на Сході нашої держави. Розроблені пропозиції щодо вдосконалення системи підготовки водіїв для потреб Збройних Сил України в умовах триваючої «гібридної війни».

Ключові слова: система підготовки водіїв, антитерористична операція, Товариство сприяння оборони України, автомобільна техніка.

Вступ

Постановка проблеми. Досвід експлуатації сучасних зразків автомобільної техніки свідчить, що приріст технічних можливостей кожного нового зразка автомобіля, тобто збільшення його експлуатаційного потенціалу в порівнянні з попереднім, коливається в межах 5-15%. Водій (механік-водій) залежно від рівня своєї підготовки може реалізувати експлуатаційні можливості машини в межах від 30 до 100%. Тому вдосконалення системи комплектування і кадрової підготовки водіїв (механіків-водіїв) є одним з ключових питань покращення підготовки Збройних Сил (ЗС) України.

Досвід експлуатації наявних в ЗС України зразків автомобільної техніки в ході проведення Антитерористичної операції (АТО) у Донецькій та Луганській областях наглядно продемонстрував, що існуюча в військах система підготовки водіїв в цілому не повною мірою відповідає сучасним вимогам. В ході відмобілізування та комплектування військових частин водіями стало очевидним наступне – водії з відповідними категоріями в посвідченні на право керування транспортними засобами, в першу чергу, вантажними автомобілями, багатоосьовими колісними шасі та гусеничними машинами, в необхідній кількості відсутні. Насамперед, це було пов'язано з тим, що внаслідок бездумного розформування навчальних частин, припинення державного фінансування Товариств сприяння обороні України (ТСОУ) втрати реального обліку мобілізаційного ресурсу - система підготовки

спеціалістів вказаних військових облікових спеціальностей для реальної потреби ЗС України на особливий період – виявилась неадекватною. В першу чергу, це стосується можливості у стислі терміни провести підготовку визначеної кількості водіїв, які будуть здатні виконувати покладені на них завдання. Фактично жодний військовий навчальний заклад ЗС України – від навчальної військової частини до вищого військового навчального закладу – не може забезпечити в необхідній кількості підготовку для потреб ЗС водіїв (механіків-водіїв) на багатоосьові автомобільні шасі та гусеничні шасі, інструкторів практичного водіння. Це завдання в сучасний період виконують установи (автошколи, коледжі тощо), які практично не мають відповідної матеріально-технічної бази, пристосованої до вимог ЗС України, та не несуть відповідальності за якість підготовки, орієнтуючись лише на кількісні показники та маючи на меті отримати прибуток, щоб вижити у складній економічній ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В даний час питання підготовки водіїв у ЗС України регулюються наступними основними керівними документами:

- Наказ Міністра оборони (МО) України від 10.01.97 № 5 «Про затвердження Положення по підготовці водіїв та інших фахівців автомобільної служби у ЗС України та допуску їх до керування транспортними засобами» [1];

- Наказ МО України № 453 від 27.07.2011 «Про внесення змін до наказу МО України від 10.01.97 № 5 [2];

- Наказ МО України № 170 від 19.05.2009 «Про затвердження інструкції про організацію виконання положення про проходження громадянами України військової служби у ЗС України» [3];

- Наказ МО України № 181 від 19.03.2013 «Про внесення змін до наказу Міністра оборони України від 19.05.97 № 170 [4];

- державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 8322.01.00.24-2012. Професія – водій автотранспортних засобів. Код – 8322. Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «С» [5];

- робоча програма навчальної дисципліни «Автомобільна техніка (в т.ч. автомобільна підготовка)» [6].

Аналіз цих керівних документів, на думку авторів, вказує на деякі суттєві недоліки, а саме :

- акредитація навчального центру (військової частини) та атестація спеціалістів даної військової частини в відповідних територіальних центрах надання сервісних послуг Національної поліції потребує значного часу та зусиль, що в умовах особливого періоду, обмеженого часу та фінансування не завжди є виправданим;

- в складі ЗС України фактично відсутні окремі навчальні автомобільні частини для підготовки водіїв та інструкторів практичного водіння автомобілів;

- військова інспекція з безпеки дорожнього руху як структурний підрозділ Військової служби правопорядку ЗС України позбавлена права видавати встановленим порядком посвідчення на право керування транспортними засобами та здійснювати дієвий контроль за якістю підготовки водіїв для потреб Збройних Сил України;

- встановлені терміни підготовки водіїв у 3,5 місяця в умовах обмеженого часу особливого періоду не відповідають вимогам сьогодення;

- навчальні програми підготовки водіїв застаріли, і як правило, не враховують досвіду, отриманого під час проведення АТО.

Метою статті є аналіз існуючої системи підготовки водіїв у ЗС України, встановлення недоліків та розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Основний матеріал

Існуюча нормативно-правова база підготовки водіїв для потреб Збройних Сил України потребує певних змін. Зазначені керівні документи, як показала практика їх застосування в особливий період, не можуть повною мірою задовольнити потреби армії у водіях та механіках-водіях на наявні у ЗС зразки автомобільної техніки.

Хоча варто відзначити, що останнім часом здійснювалися певні кроки для виправлення

положення, що склалося, а саме розпорядженнями: заступника Начальника Генерального штабу ЗС України від 16.08.2013 року № 300/1/С/2662 та тимчасово виконуючого обов'язки Начальника штабу Сухопутних військ Збройних Сил України від 16.08.2013 року № 116/9/100, Першого заступника Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 31.03.2017 року № 321/2209 було прийнято рішення про відновлення підготовки водіїв у навчальних закладах ТСОУ, з цією метою виділялися кошти Державного бюджету, за рахунок яких командирам військових частин надано право заключати угоди з навчальними закладами ТСОУ за місцем дислокації з метою підготовки з числа військовослужбовців служби за контрактом водіїв категорій С, СЕ, Д. В той же час зараз поки що зарано робити висновки про ефективність цього заходу, враховуючи відсутність практичних результатів та можливості з боку зацікавленої сторони, а саме Міністерства оборони України, здійснювати ефективний контроль за якістю підготовки вказаних фахівців, але це, без сумнівів, дасть можливість дещо покращити питання укомплектованості військових частин, в першу чергу тих, що готуються до виконання бойових завдань.

Для удосконалення існуючої системи підготовки водіїв необхідно відновити державне фінансування та матеріально-технічне забезпечення спеціалізованих державних навчальних організацій ТСОУ з чітко встановленою підпорядкованістю та контролем з боку зацікавленої сторони, а саме Генерального штабу ЗС України та спеціалізацією з підготовки фахівців, які безумовно будуть вкрай необхідні для потреб армії. З цієї метою у випадку забезпечення належного фінансування та матеріально-технічного забезпечення військовим комісаріати повинні сформувати чітке державне замовлення на необхідну кількість водіїв і організаціям ТСОУ з числа допризовної молоді організувати її підготовку з наступним призовом підготовлених громадян на строкову військову службу в ЗС України. Для прикладу, лише одна районна автомобільна школа (дочірній підрозділ обласної організації ТСОУ) в середньому здатна підготувати з числа допризовної молоді за 3,5 місяця для потреб ЗС: 20 водіїв категорії «С» та 20 водіїв перепідготувати з категорії «В» на категорію «С» і таких спеціалізованих шкіл лише в одній Львівській обласній організації ТСОУ – 6.

У разі економічної недоцільності або неможливості відновлення фінансування ТСОУ початкову підготовку водіїв транспортних засобів категорій В, С, СЕ, Д, механіків-водіїв багатокілісних автомобільних шасі та тягачів, трактористів-машиністів гусеничних машин для потреб ЗС України покласти на існуючі та в перспективі створені навчальні центри (бази) родів військ (Сухопутні війська, Повітряні сили, Військово-Морські Сили) в кількості, яка буде забезпечувати потреби військ у підготовлених

водіях та механіках-водіях, як з числа військовослужбовців строкової служби, так і з числа громадян, які вступили на військову службу за контрактом. Прикладом може бути навчальний центр підготовки водіїв, інструкторів практичного водіння автомобілів та спеціалістів з керування дорожнім рухом, який створений в ЗС Республіки Польща у складі навчального центру логістики, розташованого в м. Грунзендз. Створення подібної військової частини у складі ЗС України дасть змогу «об'єднати» в одне ціле замовника та виконавця. Адже не завжди ті, хто готує водіїв для потреб Збройних Сил України, зацікавлені в результатах своєї роботи та готові нести за це відповідальність, система дієвого контролю за їхньою діяльністю відсутня.

На особливий період на базі військових частин матеріально-технічного забезпечення центрального підпорядкування та оперативних командувань проводити підготовку водіїв транспортних засобів категорій С, СЕ, D, механіків-водіїв багатокісних автомобільних шасі та тягачів, трактористів-машиністів гусеничних машин, при цьому внести зміни в законодавчі акти, які регламентують порядок підготовки даних фахівців, тимчасово відмінивши вимоги щодо акредитації [1] військових навчальних частин (підрозділів) та атестації спеціалістів в органах Національної поліції України. З цією метою додатково права на створення реєстраційно-екзаменаційних комісій з відповідними функціями (для прийому екзаменів, реєстрації навчальних груп, видачі посвідчень водія тощо) надати регіональним органам Військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку (функціонального підрозділу майбутньої, відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня, військової поліції). Дані повноваження в недалекому минулому мали підрозділи військової інспекції дорожнього руху (угруповань військ збройних сил колишнього СРСР, що дислокувались за кордоном).

Подальшу перепідготовку (допідготовку) водіїв на безпосередньо наявні в військових частинах ЗС України зразки озброєння та військової техніки у разі необхідності проводити безпосередньо у військових частинах (в особливий період – лише в тих, які знаходяться на відновленні боєздатності, переформуванні, заново сформованих) за спеціальними програмами та планами.

Для забезпечення навчального процесу на базі однієї з навчальних частин ЗС України, яка має добре розвинуту навчально-матеріальну базу, створити структурний навчальний підрозділ для підготовки інструкторів практичного водіння, що дозволить підготувати даних спеціалістів з підвищеною класністю, які будуть здатні навчати майбутніх водіїв та виконувати завдання в різноманітних умовах.

До курсів водіння доцільно додати вимоги щодо максимального використання в ході практичних занять з водіння імітаційних засобів, екіпірування водіїв: бронежилети, каски, особиста

зброя. У водіїв виробляти навички та вміння: водіння вночі з використанням приладів нічного бачення, виводу машини з-під обстрілу, орієнтування на місцевості вдень та вночі, водіння автомобіля в обмежених проїздах на граничних швидкостях, усунення несправностей та поломок в ході маршу, надання першої медичної допомоги при пораненнях та травмуваннях, організації евакуації (буксирування) пошкодженого автомобіля, звільнення проїзду від пошкоджених автомобілів з використанням підручних засобів, оснащення автомобіля захисними засобами з підручних матеріалів, ведення вогню з автоматичної зброї під час руху автомобіля, відбиття нападу на колону тощо.

Також необхідно ввести категоричну заборону на залучення інструкторів практичного водіння та використання навчальних автомобілів для виконання завдань, які не пов'язані з навчанням водіння; навчальні автомобільні частини та підрозділи доукомплектувати особовим складом та технікою на 100% від штатної потреби, постачання нових та модернізованих зразків автомобільної техніки в навчальні частини та підрозділи проводити не за залишковим принципом, а першочергово, з метою підвищення якості навчання водіння, що в подальшому позитивно вплине на виконання завдань безпосередньо в військах, адже на старій, яка відпрацювала свій амортизаційний ресурс, техніці практично досягти необхідної якості навчання надзвичайно важко.

В навчальних програмах з практичного водіння доцільно збільшити кількість годин (кілометрів) практичного водіння. Для порівняння – на практичне водіння механіка-водія танка в країнах НАТО відводиться 600-800 км, в армії США – 800 миль; в ЗС України на підготовку механіка-водія 3 класу ідентичного зразка техніки виділяється 92 км практичного водіння і 80 км водіння на тренажері.

Основну увагу необхідно під час підготовки водіїв приділяти індивідуальному навчанням кожного військовослужбовця, відходити від пострадянських стереотипів орієнтування на кількісні показники в навчанні. Головна мета – підготовка водія, здатного діяти як у складі підрозділу, так і самостійно, але всього цього досягти можливо лише за умов забезпечення групи навчальними автомобілями з розрахунку не менше 1 автомобіля на 3 осіб, які навчаються.

Аналізуючи рівень завантаженості наявних в ЗС України навчальних підрозділів з підготовки водіїв, можна зробити висновок, що їхнє завантаження тими, хто навчається, не завжди відповідає реальним можливостям та потребам ЗС України. Так, станом на жовтень 2016 року 184 Навчальним центром проводилася підготовка лише 10 військовослужбовців. Для отримання посвідчення водія категорії «С» навчальну групу для підготовки водіїв категорій «СЕ» через неприбуття особового складу з військових частин набрати не вдалося (при реальних можливостях з підготовки водіїв ВОС 837 категорій «ВС» – 60 чол. з терміном навчання 13 тижнів), що, в першу чергу,

свідчить про вкрай незадовільну роботу відповідних командирів та кадрових працівників ланки бригада – полк, окремих батальйон та безконтрольність старших начальників за даним надзвичайно важливим для забезпечення спроможності військових частин виконувати завдання за призначенням питань. Причин тут може бути декілька, і основними з них є такі: вкрай низька інформованість відповідних командирів військових частин, підрозділів, начальників служб та самих військовослужбовців, в першу чергу, служби за контрактом про можливості навчальних центрів ЗС України з підготовки водіїв, небажання відповідних командирів, їх заступників, начальників служб займатися цим питанням, хибна думка деяких командирів та й самих військовослужбовців про те, що після завершення навчання вони не повернуться в частину, яка направила на навчання.

Також необхідно переглянути стандарти підготовки водіїв в напрямі скорочення термінів підготовки, з цією метою підготувати та провести на базі однієї з навчальних частин експеримент з підготовки водіїв категорії «С» терміном до 1 місяця. Подібний експеримент був проведений в 1980 році в Рязанському вищому військовому автомобільному інженерному училищі, коли з числа курсантів були відібрані військовослужбовці з найбільш низьким рівнем загальної підготовки, з якими в посиленому режимі протягом 5 тижнів проводилися теоретичні та практичні заняття. Після завершення визначеного терміну підготовки встановленим порядком були проведені іспити з правом отримання посвідчення на право керування транспортним засобом категорії «С». Результати експерименту продемонстрували, що у разі відповідної інтенсивної підготовки, яка належним чином забезпечена матеріально-технічними засобами, підготовленим викладацьким складом, можливість якісної підготовки водіїв в скорочені терміни є цілком реальною.

Висновок

Проведений аналіз існуючої системи підготовки водіїв для потреб ЗС України показав, що вона потребує вдосконалення та адаптації до сучасних умов, в тому числі вимог «гібридної війни». З цією метою пропонується:

- внесення змін в законодавчі та нормативні акти щодо наділення повноваженнями відповідних структур ЗС України з проведення підготовки

водіїв. Це стосується акредитації військових навчальних частин та підрозділів, викладацького складу, в тому числі наділення їх правами приймати іспити та видавати посвідчення на право керування транспортними засобами;

- створення навчальної військової частини (центру) для підготовки водіїв та інструкторів практичного водіння;

- відновлення державного замовлення та матеріально-технічного забезпечення підготовки водіїв в системі ТСОУ;

- внесення змін в стандарти та програми підготовки водіїв з урахуванням досвіду проведення АТО, зменшення термінів підготовки на особливий період до 1,5 місяця;

- максимальна мінімізація негативного суб'єктивного фактора в навчанні водіїв, а саме відриву особового складу та навчальної техніки на виконання завдань, які не пов'язані з навчанням водіння, значного некомплекту навчальних автомобілів, відсутність нових зразків техніки, нерациональне використання пально-мастильних матеріалів, що виділяються, та ін.

Список літератури

1. Наказ МО України від 10.01.97р. № 5 «Про затвердження Положення по підготовці водіїв та інших фахівців автомобільної служби у Збройних Силах України та допуску їх до керування транспортними засобами».

2. Наказ МО України № 453 від 27.07.2011 «Про внесення змін до Наказу Міністра оборони України від 10.01.97 № 5».

3. Наказ МО України № 170 від 19.05.2009 «Про затвердження інструкції про організацію виконання положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України».

4. Наказ МО України № 181 від 19.03.2013 «Про внесення змін до Наказу Міністра оборони України від 19.05.97 № 170».

5. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 8322.01.00.24-2012. Професія – водій автотранспортних засобів. Код – 8322. Спеціалізація: водіння автотранспортних засобів категорії «С».

6. Робоча програма навчальної дисципліни Автомобільна техніка (в т.ч. автомобільна підготовка).

Рецензент: д.т.н., с.н.с. О.М. Купріненко, начальник кафедри бронетанкової техніки факультету бойового застосування військ Національної академії сухопутних військ, Львів.

Анализ существующей системы подготовки водителей в Вооруженных Силах Украины и предложения относительно ее усовершенствования

Задорожный И.И., Дорофеев Ю.В., Балицкий Н.С.

В работе проведен анализ существующей системы подготовки водителей в Вооруженных Силах Украины. Установлено, что имеют место недостатки, касающиеся законодательного обеспечения процесса подготовки водителей, существующие структуры МО Украины не наделены правами контролировать качество подготовки водителей, сроки подготовки являются слишком продолжительными, в учебных программах в недостаточном объеме учтен опыт, полученный в ходе проведения антитеррористической операции на Востоке нашего государства.

Разработаны предложения относительно усовершенствования системы подготовки водителей для нужд Вооруженных Сил Украины в условиях длящейся «гибридной войны».

Ключевые слова: система подготовки водителей, антитеррористическая операция, Общество содействия обороне Украины, автомобильная техника.

Analysis of existing driver training system in the armed forces of Ukraine and ways for its improvement

I. Zadorozhnyy, Y. Dorofeev, N. Balitskyi

The paper analyzes of the current driver training system in the Armed Forces of Ukraine was conducted. The usage of the existing automobile vehicle materiel in Donetsk and Luhansk regions during the antiterrorist operation (ATO) sufficiently proved that the existing system of driver training doesn't meet the modern requirements in general. Found that there are drawbacks concerning legislative support process for drivers, the existing structure of the Ministry of Defense (MoD) Ukraine has no legal right to control the quality of the drivers, the time limit of training is too long, the experience gained during the anti-terrorist operation in the east of our country is taken into account insufficiently in the training programs. Suggestions for improving driver training system for the Armed Forces of Ukraine in terms of ongoing hybrid war are developed, according to this purpose it is proposed:

- *to make amendments in legislative and regulatory acts which imply the empowering of certain institutions of the Armed Forces of Ukraine to train the drivers. It involves the accreditation of military units and teaching staff as well as providing them with the opportunity to take the exams and give the certificates which give the right to drive the vehicles.*
- *To restore the state request and logistics of drivers training in the TSOU system.*
- *To make the amendments in the standards and programs of drivers training paying attention on the ATO experience, to reduce the training timing to the special period of 1/5 month*
- *To eliminate the negative subjective factor in drivers training to the maximum level. It includes the involving of the personnel and vehicles in fulfilling the tasks which are not connected with driving, sufficient lack of training vehicle, Absence of new vehicles, irrational usage of petrol and lubrication, which are provided etc.*

Keywords: driver training, anti-terrorist operation, Society for the Promotion to Defense of Ukraine, automobile vehicle materiel.

УДК 004.942+355:614.88+65.012.123

В.Ф. Кохан

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів

ФАКТОРИ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ В БОЙОВИХ УМОВАХ

Надання первинної домедичної допомоги і первинної медичної допомоги надає завершеності попереднім етапам медичної допомоги, а також матеріалізує медичне рішення як збереження життя бійця. В статті представлено багато факторів, що визначають якість надання допомоги під вознем. Розроблено ієрархічну схему факторів та сформовано множинну лінгвістичних змінних, відповідних даним факторам. При визначенні цих факторів враховано всі особливості, які впливають на порятунок військовослужбовців в сучасному бою.

Ключові слова: пріоритетні фактори, лікарські засоби медичного призначення, ієрархія, тактична медицина, якість, лінгвістична змінна, алгоритм MARCH, алгоритм ABCDE, етапи допомоги, алгоритм «Колесо-Міст», схема.

Постановка задачі

Надання первинної домедичної допомоги (ПДД) і первинної медичної допомоги (ПМД) надає завершеності попереднім етапам медичної допомоги, а також матеріалізує медичне рішення як збереження життя бійця. Це слугує наслідком накопичення результатів дії різних факторів, що визначають його якість: з одного боку – це якісні

показники (або недоліки) медичної допомоги, привнесені раніше, з іншого – рівень та якість саме етапу надання допомоги різними алгоритмами і різними способами. Відомо, що забезпечення якості на цьому етапі досягається використанням різноманітних засобів, способів і методів залежно від місця і часу, технічних і фізичних можливостей рятувальника, технічної підтримки та потреб у їх застосуванні. При цьому слід звернути увагу на те,